

fidei vestræ in poenis ardenter animam divitis, quam nihil adjuverunt omnes honores et obsequia, quæ mortuo corpori ejus viventium vanitas præbuit.

XXVI. Sed quia multa sunt genera peccatorum, et non esse peccatorem difficile est, aut fortasse in hac vita non possibile, subjecit statim cuius generis peccatorum esset mors pessima. « Et qui oderunt justum, inquit, delinquent<sup>1</sup>. » Quem justum, nisi eum qui judicat impium<sup>2</sup>? Quem justum, nisi Dominum Iesum Christum, qui est etiam propitiatio peccatorum nostrorum<sup>3</sup>? Qui ergo hunc oderunt, mortem pessimam habent: quia in peccatis suis moriuntur, qui per eum Deo nostro non reconciliantur: « Redimet enim Dominus animas servorum suorum<sup>4</sup>. » Secundum animam enim intelligenda est mors aut pessima, aut optima; non secundum corporum aut contumelias, aut honores quos homines vident. « Et non delinquent omnes qui sperant in eum<sup>5</sup>. » Iste est modus humanæ justitiae, ut vita mortalis quantumlibet proficiens, quia sine delicto esse non potest, in hoc non delinquit, dum sperat in eum, in quo est remissio delictorum. Amen.

<sup>1</sup> Psal. xxxiii, 22. — <sup>2</sup> Rom. iv, 5. — <sup>3</sup> 1 Joan. ii, 2. — <sup>4</sup> Psal. xxxiii, 23.  
— <sup>5</sup> Ibid.

FINIS TOMI CENTESIMI DECIMI-QUARTI.

## ANNOTATIONES.

### ANNOTATIONES IN LIB. JOB.

#### ANNOTATIO (1) pag. 51.

Mendum est in codice Augustini, siquidem apud LXX legitur θράνον, et in Vulgata solii, ubi sic legitur: *qui tenet vultum solii sui.*

#### ANNOTATIO (2) pag. 56.

Editi, *gravis*, corrupte pro *gabis*, voce hebræa, quam quidem LXX retinuerunt: Symmachus vero vertit ὑπερηφένα. Vulgata *eminentia*. Hieronymus de nominibus hebraicis in Job interpretatur, *altitudinem confusionis*: alii denique ignotum quoddam gemmæ genus significare putant.

#### ANNOTATIO (3) pag. *ibid.*

Legisse videtur Augustinus, *atque pro aquæ*, sive *aquarum mensuras*, quæ vera Scripturæ lectio est; nam Vulgata nostra habet: *Qui.... aquas appendit in mensura.*

## ANNOTATIO (4) pag. 79.

*In manibus.* Circa hoc Augustinus idcirco hærebat quod a veteribus constanter per n scribi soleret vox ipsa composita *in manus*; sicque etiam in antiquis libris passim reperias *inensus*, *inbutus*, *inlatus*, *inpusis*, etc. porro in græco lxx habetur ἐπί χειρῶν.

## ANNOTATIONES IN PSALMOS.

## ANNOTATIO (5) pag. 159.

*Turbatus est ab ira*, etc. De hac parte versiculi 8, consule Enarrationem I in Psal. xxxvi. De altera parte ejusdem versiculi, vide Enarrationem Psalmi cii.

## ANNOTATIO (6) pag. 224.

Manichæi nimirum, qui in lib. I de Genesi contra Manichæos, cap. 3, et in lib. II, cap. 25, solem adorare, eique genuflectere in libro de moribus Manichæorum, cap. 8, n. 18. et orationes demum ad solem, quaquaversum circumit, per diem fundere narrantur in lib. de hæresibus.

## ANNOTATIO (7) pag. 225.

Tangit illud quod, versante inter persecutionum procellas Ecclesia, commissum est traditionis crimen; quod quidem Catholicis calumniose objectabant Donatistæ, quando potius majores ipsorum quidam gestis municipalibus probabant sacros codices et Ecclesiæ instrumenta

persecutoribus tradidisse, uti scribit Augustinus in Epistola nunc ordine lxxvi, n. 2, et in cv, n. 2. *Uique ostenderemus*, ait, *vobis quia potius illi tradidores fuerunt, qui Cæcilianum (Carthaginensem episcopum) et socios ejus quasi traditionis crimine damnaverunt.*

## ANNOTATIO (8) pag. 226.

Macariana tempora, quibus se a Catholicis diram persecutionem passos esse Donatistæ querebantur, pertinent ad annum circiter 348, quo Macarius et Paulus venerunt in Africam, eo a Constante missi, ut egenorum inopiam largitionibus levarent, utque schismaticos revocarent ad unitatem catholicam. De his Optatus Milev. in lib. III. Augustinus in Epist. xliv, n. 4, 5, etc.

## ANNOTATIO (9) pag. 249.

Scilicet in codicibus quibusdam est νέον, *filiis*: in aliis νέον, *porcis*: aut, νέον, *porcinis*, sive *porcina*. De eodem versiculo 14 tractat Augustinus in Epistola cxlix ad Paulinam, data circiter an. 414, ibique n. 5 scribit: *Recensui brevissimam quamdam ejusdem Psalmi expositionem, quam jam olim dictaveram.* Hæc igitur expositio dictata fuit longe ante annum 414.

## ANNOTATIO (10) pag. 283.

Hunc ipsum Psalmum xxii exponit Augustinus in Epistola ad Honoratum, quæ nunc ordine est cxlix. De versiculo 2 agitur in Enarratione Psalmi xxxvii, item et Psalmi xliii; in Præfatione Enarrationis I Psalmi lviii et in

Enarratione Psalmi LXXXVII ; sicut et versiculus 3 tractatur in Enarratione Psalmi LIII.

## ANNOTATIO (11) pag. 296.

Non sie in superiori Enarratione , sed juxta Vulgatam interpretationem legebat : *Spes mea ab uberibus*, etc.

## ANNOTATIO (12) pag. 301.

*Bagai et Tamugade* : præcipua fuerunt oppida a Donatistis occupata.

## ANNOTATIO (13) pag. 326.

Non commemorat id quod forte nonnisi post contigit in Carthaginis collatione, ubi Donatistæ sedere cum Catholicis noluerunt, dicentes consessum cum impiis prohiberi hoc Psalmo. Quibus responsum fuit ipsos ergo, quia simul ingressi erant, peccasse in illud : *Et cum iniqua gerentibus non introibo*, Psalmumque de ingressu et consessu spiritali , non de corporali agere monstratum est,

## ANNOTATIO (14) pag. 331.

Exstat ea de re Constantini lex in Theodosiano codice , lib. xvi, tit. de Episcopali judicio, data ad Ablavium præfectum Prætorij, qua sancit imperator, ut *sententiæ episcoporum quolibet genere prolate, inviolatæ semper incorruptæque serventur*, utque *omnes causæ quæ vel prætorio jure vel civili tractantur*, *Episcoporum sententiis terminatæ, perpetuo stabilitatis jure firmantur*.

## ANNOTATIO (15) pag. 351.

Respicit forte ad Pelagii errorem, invectum in Africam, anno 411.

## ANNOTATIO (16) pag. 352.

Romanam rempublicam notat, senescentem veluti ad deficientem a tempore vastatæ Italiæ, anno 406, et captæ Urbis anno 410.

## ANNOTATIO (17) pag. 404.

Hinc intelligere est primum istum, duosque subsequentes in Psalmum xxx tractatus habitos in peregrino loco fuisse extra Hipponeensem Ecclesiam.

## ANNOTATIO (18) pag. 431.

*Παντόμημος*, saltator, qui mores et affectus quoslibet gestu exprimebat. Vide lib. II de Doctrina christiana , cap. 25.

## ANNOTATIO (19) pag. 473.

Consule sermonem de Diversis cxv, cap. 5, ubi hæc ipsa res luculentius refertur, eoque ex loco, uti et ex proxime subsequenti Enarrationem n. 9, intelliges hos de Psalmo xxxii tractatus habitos fuisse in Ecclesia ubi Cypriani Martyris corpus jacebat.

ANNOTATIO (20) pag. 528.

Quæstionarius idem est atque carnifex. Unde vetus scholiastes Juvenal. Sat. VI, ad illud : *Sunt quæ torturibus annua præstant, annotat, salario quæstionariis sive carnificibus.* Et in martyris Marcianæ Actis n. 3, legitur : *Iratus judex talibus dictis virginem Deo dicatam, quæstioniarum manibus alapis cæsam, in ludo gladiatorio jussit includi.*

## CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALICA.

BIBLIOTHECA LATINA

BIBLIOTHECA GALLICA.

Annotations in lib. Job.	pag.	3	Vide plura de iisdem, tom. xxi.
			pag. 401 et seq.
Enarrat. in Psalmum iv.	132	Ibid.	403-404
— in Psalmum vi.	152	Ibid.	405-406
— in Psalmum ix.	197	Ibid.	406-407
— in Psalmum x.	221	Ibid.	407-408
— in Psalmum xviii.	261	Ibid.	408
— in Psalmum xxi.	283	Ibid.	408-410
— in Psalmum xxv.	317	Ibid.	410-411
— in Psalmum xxvi.	333	Ibid.	411-416
— in Psalmum xxx.	382	Ibid.	416-427
— in Psalmum xxxi.	433	Ibid.	427

## CONCORDANTIA

### BIBLIOGRAPHIE LATINE ET GALLICE

		BIBLIOGRAPHY LATINE	BIBLIOGRAPHY GALLICE
100-101	lib.	135	—
102-103	lib.	135	notis in Psalmum vi.
103-104	lib.	135	—
104-105	lib.	135	in Psalmum vi.
105-106	lib.	135	—
106-107	lib.	135	in Psalmum vi.
107-108	lib.	135	—
108-109	lib.	135	in Psalmum vi.
109-110	lib.	135	—
110-111	lib.	135	in Psalmum vi.
111-112	lib.	135	—
112-113	lib.	135	in Psalmum vi.
113-114	lib.	135	—
114-115	lib.	135	in Psalmum vi.
115-116	lib.	135	—
116-117	lib.	135	in Psalmum vi.
117-118	lib.	135	—
118-119	lib.	135	in Psalmum vi.
119-120	lib.	135	—
120-121	lib.	135	in Psalmum vi.
121-122	lib.	135	—
122-123	lib.	135	in Psalmum vi.
123-124	lib.	135	—
124-125	lib.	135	in Psalmum vi.
125-126	lib.	135	—
126-127	lib.	135	in Psalmum vi.
127-128	lib.	135	—
128-129	lib.	135	in Psalmum vi.
129-130	lib.	135	—
130-131	lib.	135	in Psalmum vi.
131-132	lib.	135	—
132-133	lib.	135	in Psalmum vi.
133-134	lib.	135	—
134-135	lib.	135	in Psalmum vi.
135-136	lib.	135	—
136-137	lib.	135	in Psalmum vi.
137-138	lib.	135	—
138-139	lib.	135	in Psalmum vi.
139-140	lib.	135	—
140-141	lib.	135	in Psalmum vi.
141-142	lib.	135	—
142-143	lib.	135	in Psalmum vi.
143-144	lib.	135	—
144-145	lib.	135	in Psalmum vi.
145-146	lib.	135	—
146-147	lib.	135	in Psalmum vi.
147-148	lib.	135	—
148-149	lib.	135	in Psalmum vi.
149-150	lib.	135	—
150-151	lib.	135	in Psalmum vi.
151-152	lib.	135	—
152-153	lib.	135	in Psalmum vi.
153-154	lib.	135	—
154-155	lib.	135	in Psalmum vi.
155-156	lib.	135	—
156-157	lib.	135	in Psalmum vi.
157-158	lib.	135	—
158-159	lib.	135	in Psalmum vi.
159-160	lib.	135	—
160-161	lib.	135	in Psalmum vi.
161-162	lib.	135	—
162-163	lib.	135	in Psalmum vi.
163-164	lib.	135	—
164-165	lib.	135	in Psalmum vi.
165-166	lib.	135	—
166-167	lib.	135	in Psalmum vi.
167-168	lib.	135	—
168-169	lib.	135	in Psalmum vi.
169-170	lib.	135	—
170-171	lib.	135	in Psalmum vi.
171-172	lib.	135	—
172-173	lib.	135	in Psalmum vi.
173-174	lib.	135	—
174-175	lib.	135	in Psalmum vi.
175-176	lib.	135	—
176-177	lib.	135	in Psalmum vi.
177-178	lib.	135	—
178-179	lib.	135	in Psalmum vi.
179-180	lib.	135	—
180-181	lib.	135	in Psalmum vi.
181-182	lib.	135	—
182-183	lib.	135	in Psalmum vi.
183-184	lib.	135	—
184-185	lib.	135	in Psalmum vi.
185-186	lib.	135	—
186-187	lib.	135	in Psalmum vi.
187-188	lib.	135	—
188-189	lib.	135	in Psalmum vi.
189-190	lib.	135	—
190-191	lib.	135	in Psalmum vi.
191-192	lib.	135	—
192-193	lib.	135	in Psalmum vi.
193-194	lib.	135	—
194-195	lib.	135	in Psalmum vi.
195-196	lib.	135	—
196-197	lib.	135	in Psalmum vi.
197-198	lib.	135	—
198-199	lib.	135	in Psalmum vi.
199-200	lib.	135	—
200-201	lib.	135	in Psalmum vi.
201-202	lib.	135	—
202-203	lib.	135	in Psalmum vi.
203-204	lib.	135	—
204-205	lib.	135	in Psalmum vi.
205-206	lib.	135	—
206-207	lib.	135	in Psalmum vi.
207-208	lib.	135	—
208-209	lib.	135	in Psalmum vi.
209-210	lib.	135	—
210-211	lib.	135	in Psalmum vi.
211-212	lib.	135	—
212-213	lib.	135	in Psalmum vi.
213-214	lib.	135	—
214-215	lib.	135	in Psalmum vi.
215-216	lib.	135	—
216-217	lib.	135	in Psalmum vi.
217-218	lib.	135	—
218-219	lib.	135	in Psalmum vi.
219-220	lib.	135	—
220-221	lib.	135	in Psalmum vi.
221-222	lib.	135	—
222-223	lib.	135	in Psalmum vi.
223-224	lib.	135	—
224-225	lib.	135	in Psalmum vi.
225-226	lib.	135	—
226-227	lib.	135	in Psalmum vi.
227-228	lib.	135	—
228-229	lib.	135	in Psalmum vi.
229-230	lib.	135	—
230-231	lib.	135	in Psalmum vi.
231-232	lib.	135	—
232-233	lib.	135	in Psalmum vi.
233-234	lib.	135	—
234-235	lib.	135	in Psalmum vi.
235-236	lib.	135	—
236-237	lib.	135	in Psalmum vi.
237-238	lib.	135	—
238-239	lib.	135	in Psalmum vi.
239-240	lib.	135	—
240-241	lib.	135	in Psalmum vi.
241-242	lib.	135	—
242-243	lib.	135	in Psalmum vi.
243-244	lib.	135	—
244-245	lib.	135	in Psalmum vi.
245-246	lib.	135	—
246-247	lib.	135	in Psalmum vi.
247-248	lib.	135	—
248-249	lib.	135	in Psalmum vi.
249-250	lib.	135	—

## INDEX

### TOMI CENTESIMI DECIMI-QUARTI.

### ANNOTATIONES IN LIB. JOB.

#### LIBER UNUS.

ANNOTATIONES in Job.

pag. 3

### ENARRATIONES IN PSALMOS.

#### ENARRATIO in Psalmum I.

113

#### — in Psalmum II.

117

#### — in Psalmum III.

122

#### — in Psalmum IV.

132

#### — in Psalmum V.

140

#### — in Psalmum VI.

152

#### — in Psalmum VII.

164

#### — in Psalmum VIII.

184

#### — in Psalmum IX.

197

#### — in Psalmum X.

221

#### — in Psalmum XI.

232

#### — in Psalmum XII.

235

#### — in Psalmum XIII.

237

#### — in Psalmum XIV.

241

#### — in Psalmum XV.

243

#### — in Psalmum XVI.

246

#### — in Psalmum XVII.

250

## ENARRAT. I. in Psalmum XVIII.

—	ii. in eundem Psalmum XVIII.	261
—	in Psalmum XIX.	263
—	in Psalmum XX.	277
—	i. in Psalmum XXI.	280
—	ii. in eundem Psalmum XXI.	283
—	in Psalmum XXII.	289
—	in Psalmum XXIII.	308
—	in Psalmum XXIV.	309
—	i. in Psalmum XXV,	312
—	ii. in eundem Psalmum XXV.	317
—	i. in Psalmum XXVI.	319
—	ii. in eundem Psalmum XXVI.	333
—	in Psalmum XXVII.	337
—	in Psalmum XXVIII.	357
—	i. in Psalmum XXIX.	359
—	ii. in eundem Psalmum XXIX, Sermo ad populum.	362
—	i. in Psalmum XXX.	363
—	ii. in eundem Psalmum XXX, Sermo I. De principio Psalmi.	382
—	iii. in eundem Psalmum XXX, Sermo II. De medio Psalmi.	404
—	iv. in eundem Psalmum XXX, Sermo III. De fine Psalmi.	419
—	i. in Psalmum XXXI.	433
—	ii. in eundem Psalmum XXXI, Sermo ad plebem.	448
—	i. in Psalmum XXXII.	463
—	ii. in eundem Psalmum XXXII, Sermo I. De prima parte Psalmi.	469
—	iii. in eundem Psalmum XXXII, Sermo II. De altera parte Psalmi.	477
—	i. in Psalmum XXXIII, Sermo I. De titulo Psalmi.	507
—	ii. in eundem Psalmum XXXIII, Sermo II. De Psalmo.	519

## ANNOTATIONES.

## CONCORDANTIA.

## EXPLICIT INDEX.

CAPILLA ALFONSINA  
U. A. N. L.

Esta publicación deberá ser devuelta  
antes de la última fecha abajo indica-  
da.

BR65  
A5  
v.7  
1835-42

44663

AUTOR

AGUSTIN, SAN, Obispo de Hipona

